

УДК 811.111'373.612.2:55

DOI: <https://doi.org/10.31861/gph2024.848.105-116>

LINGUOCREATIVE CONVERSION POTENTIAL IN THE ENGLISH MEDICAL, SPORTS AND HOUSEHOLD SECTOR

ЛІНГВОКРЕАТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ КОНВЕРСІЇ У ГАЛУЗЯХ МЕДИЦИНИ, СПОРТУ І ПОБУТУ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Світлана КІЙКО¹, Тетяна РУБАНЕЦЬ²

¹ доктор філологічних наук, професор,
Інститут німецької мови ім. Лейбніца, Маннгейм
kiykosvit@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-4964-7043>

² кандидат філологічних наук,
асистент кафедри іноземних мов для гуманітарних факультетів,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
t.rubanets@chnu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0003-3217-0330>

As the language of the analytic system, English has great creative potential for the development of conversion as a highly productive form of word formation. We interpret conversion as a morphological transposition with a word-forming character within the framework of transposition theory. Our study deals with new conversives in the English fields of medicine, sport and household. We selected 329 examples of neologisms from the dictionaries. The study emphasises the 1950s and 1970s as a reflection of human life in the middle of the 20th century. This period was characterised by enormous social changes as a result of the Second World War and the rapid economic development of the post-war period. While we describe the 20th century as a period characterised by a further leap in the development of society, we describe the 2000s-2020s as the era of

Англійська мова як мова аналітичної системи має великий творчий потенціал для розвитку конверсії, яка належить до високопродуктивних способів словотвору. У межах теорії транспозиції ми розглядаємо конверсію як морфологічну транспозицію зі словотвірним характером. Предметом дослідження є новотвори англійської мови медичної, спортивної та побутової сфер. Для дослідження було відібрано 329 прикладів неологізмів зі словників. У дослідженні ми виокремлюємо 50-70-ті роки, відзначені вагомими змінами в суспільстві як наслідок Другої світової війни і післявоєнного розвитку різних галузей економіки. Початок ХХІ ст. ознаменувався новим стрибком у розвитку суспільства, зокрема, 2000-2020-ті роки характеризуються розвинутими комп'ютерними технологіями, а також

Кійко С., Рубанець Т. Лінгвокреативний потенціал конверсії у галузях медицини, спорту і побуту в англійській мові. *Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Германська філологія*. Чернівці: Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2024. Вип. 848. С. 105-116. DOI: <https://doi.org/10.31861/gph2024.848.105-116>.

advanced computer technologies and global catastrophes faced by modern man.

It has been established that the emergence of conversives depends on the field under study: A greater number of new words were recorded in the field of medicine and sport (212 conversions) than in the field of everyday life (117 conversions). The results of the study show that conversion serves not only to replenish the vocabulary of the language, but also to recreate the conceptual picture of the world of the English-speaking society at a certain stage of history. A comparative analysis of the conversion-novelty in two time periods shows that the conversion-neologisms reflect the development of man in society, reflect the achievements in science, technology and art, and reproduce the global problems of mankind in the second half of the twentieth century and the beginning of the twenty-first century.

Key words: *conversion, neologism, medical, sports and household sector, linguistic creative potential.*

глобальними катаклізмами в житті сучасної людини.

Встановлено, що поява неологізмів-конверсивів залежить від досліджуваної галузі: більш відчутну кількість новотворів зафіксовано для галузі медицини і спорту (212 конверсивів), ніж у сфері побуту (117 конверсивів). Результати дослідження свідчать про те, що конверсія слугує не тільки для поповнення словникового складу мови, а й відтворює концептуальну картину світу англomовного суспільства на певному витку історії. Порівняльний аналіз конверсивів-новотворів на двох часових зрізах показує, що конверсиви-неологізми віддзеркалюють розвиток людини в суспільстві, відображають досягнення в науці, техніці і мистецтві, відтворюють глобальні проблеми людства в другій половині XX ст. і на початку XXI ст.

Ключові слова: *конверсія, неологізм, медицина, спорт, сфера побуту, лінгвокреативний потенціал.*

I. ВСТУП

Сучасне наукове розуміння природи і сутності мови базується на її динаміці, гнучкості меж між різними самостійними і службовими частинами мови та їх здатності адаптуватися до потреб мовців. Це породжує низку питань, пов'язаних з переходом слів між частинами мови. Явище конверсії, де відчутна розмитість семантичних меж між предметом, процесом і ознакою, підкреслює їхню постійну взаємодію, що є характерною особливістю сучасної англійської мови. Гнучкість різнорівневих ознак у кожній частині мови відображає їхню здатність розв'язувати різноманітні когнітивні і дискурсивні завдання, які виникають у ситуаціях повсякденного спілкування людей.

Питання конверсії розглядаються як у теоретичному, так і в практичному планах у контексті проблем мовної багатозначності і розуміння комп'ютером текстів природної мови (А. О. Кібрик, С. В. Кійко, М. Пінкал, С. Шіргольд та інші). У працях з функційної лінгвістики для опису конверсії вживають терміни "функційний перехід" або "транспозиція" (В. Адамс, Д. Болінджер, О. Єсперсен, Д. Лі, С. Монсон, Р. Пенс, К. Поллок, Р. Уодделл, Ч. Хоккет). У річищі системно-структурної лінгвістики конверсію розглядають як один із способів словотвору за допомогою нульової морфеми (Л. Блумфілд, Г. Маршанд), включаючи її до морфологічного, семантико-морфологічного або морфолого-синтаксичного способів словотвору.

Англійська мова, як мова аналітичного характеру, має значний потенціал для конверсії, що є не лише високопродуктивним, але й типовим способом словотвору. Спрощені морфологічні форми, відносна простота парадигм частин мови та велика кількість одноморфемних слів як типологічні особливості англійської мови істотно полегшують процес творення нових слів шляхом конверсії (Кійко, Рубанець, 2023; Kiyko, Rubanets, 2023). Більшість лінгвістів розглядають конверсію на прикладі окремих, найвиразніших випадків.

Проте досі не проводився аналіз кількісних і якісних особливостей конверсії в англійській мові на основі систематичного відбору конверсивів з лексичних джерел, що й зумлює актуальність нашої розвідки. Ми ж відібрали на основі суцільної вибірки 117 конверсивів-неологізмів з галузей медицини і спорту, а також 212 прикладів конверсії з побутової сфери (кулінарія, відпочинок, музика, догляд за собою) з низки словників неологізмів (*The Morrow, 1982; The Facts, 1985; The Oxford Dictionary, 2010; Webster's, 2016*).

У дослідженні ми виокремлюємо два великі часові періоди. Перший період охоплює 1950–1970-ті роки і його обрано не випадково: Друга світова війна мала визначальний вплив на післявоєнний розвиток англійських країн, а отже, і на мову. 50-70-ті роки ХХ століття були значним періодом у житті людства, насиченим різноманітними суспільно-політичними подіями. На цей час припали вагомні відкриття у різних галузях науки і техніки, стрімкого розвитку медицини і виникнення проблеми наркоманії, досягнень ядерної фізики і ядерних випробувань, освоєння космосу і вторгнення в суспільство маркетингу, бізнесу і засобів масової інформації. Всі ці реалії знайшли своє відображення в англійській мові, яка, як і будь-яка інша розвинена мова світу, постійно розвивається і збагачується.

Наступний період, 2000–2020-ті роки, – це сучасний етап нашого життя. Новітні комп'ютерні технології представлені у всіх сферах людського буття, зроблено надзвичайні відкриття в галузі науки, люди посилено цікавляться політичною стороною нашого життя, що знаходить своє відображення в мовній картині світу. Саме порівняльний аналіз конверсивів-неологізмів цих двох часових зрізів, що і є **метою** дослідження, яскраво відображатиме світогляд людини, ті глобальні і водночас щоденні зміни, які відбуваються в різних сферах людського суспільства.

Методи дослідження. Для комплексного дослідження конверсії у роботі застосовано структурний метод, який охоплює систему методів і прийомів вивчення мови, що дає змогу трактувати мову як цілісне системно-структурне ієрархічне утворення, виявити закономірності її структурної організації і системності її елементів. Структурний метод включає такі прийоми, як опозиційний, дистрибутивний, трансформаційний і компонентний аналіз. У статті ми використовуємо структурний та описовий методи для проведення семантичного аналізу конверсивів. Завдання дескриптивного методу полягає в детальному описі одиниць певної мови, поясненні особливостей їхнього вживання. Аналіз словникових дефініцій дає змогу порівняти денотативні значення конверсивів і встановити відмінності в їхній семантиці. Компонентний аналіз уможливорює декомпозицію семантичної структури конверсивів на мінімально значущі одиниці. Семантико-когнітивний аналіз вжито для пояснення когнітивних процесів, що зумовили формування і розвиток семантики конверсивів-новотворів.

II. РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

Однією з областей, де активно формуються нові терміни і з'являються неологізми, є медицина. Наукові досягнення в цій галузі додали до мовної картини світу низку фахових дієслів на кшталт *to homotransplant* (< *a homotransplant* „пересадка органу або тканини у людей; трансплантація”) „здійснювати трансплантацію”, *to gastroscop* (< *a gastroscop* „гастроскоп”) „досліджувати шлунок за допомогою гастроскопа” тощо. Так, дієслово *to clone*, утворене способом конвертації від іменника *clone* „клон”, отримало в середині ХХ ст. значення „розмножуватися клітинним або вегетативним шляхом”. На той час йшлося лише про клонування рослин і найпростіших представників тваринного світу. На початку ХХІ ст. інтерес до цього слова відродився у зв'язку з успішним клонуванням овечки Доллі. Особливий інтерес викликала можливість клонувати людину, проте етичні норми і сумніви щодо правомірності клонування людей обмежують дослідження в цій галузі.

Середина ХХ ст. була ознаменована не тільки стрімким науково-технічним прогресом, але й вагомими соціальними потрясіннями, низкою проблем екології, необхідністю подолання бідності, різким загостренням моральних відносин. Одними з найсерйозніших проблем людини всередині ХХ ст. стали наркоманія і СНІД. Ці теми були актуальними як в 60-70-ті роки, так і зараз, про що свідчить поява у мові нових слів або значень на позначення об'єктів або дій, пов'язаних з вживанням і розповсюдженням наркотиків. Так, виникле у 60-их роках минулого століття скорочення *to OD*, конвертоване від *overdose* „передозування”, набуло значення „захворіти або померти від передозування”. Субстантивовані прикметники *reds*, *whites*, похідні від кольороназв, позначають різновиди наркотиків, а саме барбітурати (червоного кольору) і фентаніли (білого кольору), наприклад: „Whites' effects on the user depend on the strength or potency of the THC they contains” (*Guardian*, October 1973); „Reds contain essentially the same active ingredients found in marijuana, except in more form” (*Daily Express*, November 1978).

Іменник *blow*, конвертований від дієслова *to blow* „дути”, стало позначати на сленгу наркоманів кокаїн, як-от: „Lynda called it "crap blow" and John had it more often than not” (*The Washington Post*, March 1968). Далі іменник *blow* з наявним новим значенням конвертується у зворотньому напрямку в лексему *to blow*, яка отримує значення „вдихати наркотик, насамперед кокаїн”. Це дієслово було обране не випадково, оскільки кокаїн зазвичай вдихають, наприклад: „Soon after this, a new, cheaper form of cocaine emerged called crack cocaine that was more accessible to blow” (*Daily Express*, April 1972). Останнє десятиліття, за даними EMCDDA – Європейського моніторингового центру з наркотиків і наркотичної залежності характеризується ще більшою кількістю молоді, залученою до споживання і обігу наркотиків (https://www.emcdda.europa.eu/index_en). Конверсиви *to down*, *to mainline*, *to freak*, *to line*, *to speedball* тощо наочно ілюструють цю статистику. Так, іменник *line*, аббревіатура від *mainline*, вживається в молодіжному сленгу з значенні „вена, в яку легко ввести наркотик”. Звідси утворено конверсив *to mainline* „вводити наркотики внутрішньовенно”, як-от: „You can tell from scars that he has been mainlining recently” (*The Washington Post*, January 2013). Іменник *speedball* має сленгове значення „наркотична суміш кокаїну або морфію” і в цьому значенні конвертувався в лексему *to speedball* „вводити наркотичну суміш”, наприклад: „Because the stimulant effects of cocaine wear off far more quickly than the depressant effects of heroin or morphine, fatal respiratory depression often occurs when drugs are speedballed in isolation” (*New Musical Express*, November 2009). Одне зі значень іменника *crack* „крек, наркотик, різновид кокаїну” стало основою для похідного дієслова *to crack* „палити крек”, як-от: „Over there, a pair of dudes crack up on the corner, sucking in poison from a glass pipe, straightening up to the rush of crystallised death” (*New Musical Express*, July 2016). Тут зауважуємо гру слів: словосполучення *crack up* позначає „глибоку депресію; різкий занепад фізичних і розумових сил”, а тому вибір іменника *crack* для цього різновиду наркотика є не випадковим: саме так відчувається людина при вживанні сильного депресанта – крека, який може призвести не тільки до втрати ментальних і фізичних сил, але й до загибелі людини. Цей наркотик набув останнім часом популярності і поширення серед молоді, тому іменник *pipe* „трубка” став на молодіжному сленгу позначати „трубку для паління марихуани, опіуму чи гашишу”, а пізніше конвертувався в дієслово *to pipe* „вживати крек”, наприклад: „I've had to sell everything. Every night I spend at least \$60 on rock, sometimes more than that. When you pipe you can't sleep” (*The Observer*, July 2008).

Тісно пов'язана з поширенням і вживанням наркотиків інша страшна реалія буття людей кінця ХХ ст. – СНІД, що зумовила появу в англійській мові низки нових конверсивів. У 80-ті роки СНІД виник в Африці, а на початок 2000-х років ця хвороба сягла розмірів епідемії. В африканських країнах СНІД позначають іменником *slim*, утвореним від прикметника *slim* „тонкий, хиткий”, як-от: „Because it is the skilled elite who have most money spend on womanising, it is this group which is suffering the worst ravages of slim” (*Independent on*

Sunday, April 2000). Очевидно, що такий вибір зумовлений тим, що СНІД супроводжується значною втратою ваги людиною. Інший іменник – *buddy* „друг, приятель” – набув значення „волонтер, який допомагає хворим на СНІД”, наприклад: „The Trust now has 150 volunteer workers. It assigns buddies to visit sick people on an individual basis” (*Cosmopolitan, February 2001*). Пізніше цей іменник конвертувався у дієслово *to buddy* „діяти, як волонтер”: „One controversial issue within the Trust is the buddying of PWAs (people with AIDS) whose contact with the illness has come from sharing the needles used for drug-taking” (*Cosmopolitan, May 2004*).

Низка термінів вживається як у вузькому колі професіоналів, так і пересічними носіями мови в побуті. Так, іменник *acupuncture* „голковколвання” конвертувалося в дієслово *to acupuncture* „займатися акупунктурою; лікувати голковколванням”. Утворене від іменника *box* „ящик” дієслово-евфемізм *to box* „померти” відноситься до розмовної лексики: „Have you heard Tim Robinson has boxed” (*Spencer, 1993, c. 347*). Від прикметника *grey* „сірий” утворилося похідне дієслово *to grey*, яке має низку значень, серед яких „сивіти”: „Chambers was a pleasant-looking man, with aristocratic face, greying brown brown hair, and an endearing enthusiasm” (*Sheldon, 1998, c. 61*); „Tim’s beginning to grey at the temples” (*Sheldon, 1998, c. 402*). Це значення утворене на основі асоціативного зв’язку сірого кольору з сивим забарвленням волосся літніх людей. Звідси випливає нове значення дієслова *to grey* „мати населення похилого віку, частка якого зростає”, як-от: „At current birth rates the populations of Finland, of Norway and of Sweden are set to grey and then to decline in the twenty-first century” (*Daily Express, November 2017*); „As you know, Russia has greyed in the last twenty years” (*Independent, June 2018*).

Спорт є постійним джерелом розширення словникового складу мови. Це відбувається через появу нових видів спорту, а також через розвиток нових аспектів гри в традиційних видах спорту. У період 50-70-х років минулого століття в англійській мові з’явилися конверсиви-неологізми, пов’язані зі спортом на кшталт *to dummy* (грати в бридж), *a turnover* (американський футбол), *a breakfall* (дзюдо), тощо. У ХХІ столітті англійську мову далі поповнюють новотвори цієї семантичної групи. Так, дієслово-конверсив *to error*, похідне від іменника *error* „помилка”, набуло значення „невдало зіграти” і вживається в софтболі – різновиді бейсболу, як-от: „Rising basketball players who need to increase their free throw percentage and not to error need to shoot hundreds of free throws” (*The Observer, July 2018*). Складний іменник *bump-and-run*, утворений від дієслів *to bump* „зіткнутися, врізатися” і *to run* „бігти”, позначає певну поведінку гравців на футбольному полі. Дієслово *to wide*, конвертоване від прикметника *wide* „широкий; з відхиленням”, у фаховій мові гравця у крикет набуло значення „попередити гравця про м’яч, який при подачі відхилився вбік”, як-от: „Wide balls are considered to be the fault of the bowler, and to wide means to record against the bowler” (*Daily Express, July 2006*).

Активні заняття вінд-серфінгом і поява низки різновидів цього виду спорту на початку ХХІ ст. приводить і до появи неологізмів, пов’язаних з цим видом спорту: *body-surfing*, *car-surfing*, *snowboard*, *sand-surfing*. Так, похідне дієслово *to body-surf*, утворене від іменників *surf* „хвиля” і *body* „тіло”, набуло значення „кататися на хвилях на грудях і животі, без використання серфінгової дошки”. Перший елемент *body* вказує на те, яка частина тіла слугує замість серфінгової дошки. У складному конверсиві *to sand-surf* перший компонент *sand* позначає поверхню (пісок), по якій ковзає серфінгіст: „The practice to sand-surf is pretty similar to other board sports, because it is done by riding down a sand dune on a board” (*Daily Express, July 2006*).

Повсякденне життя людей як 50-70-х років минулого століття, так і останніх двадцяти років ХХІ століття істотно вплинуло на поповнення шляхом конверсії семантичної групи слів на позначення побуту (кулінарії, відпочинку, музики, догляду за собою тощо). Можна у цьому зв’язку говорити про виникнення позначень для нових реалій, які з’являються у побуті людей, проте часто йдеться лише про різні аспекти, варіації, відтінки, способи дії, пов’язані з наявними артефактами. Людей завжди цікавив їх зовнішній вигляд і методи його

удосконалення. Вони шукали нові шляхи заробітку і цікавилися способами використання вільного часу для розваг і розвитку. У процесі пошуку і розвитку нових ідей людина набуває досвіду і нових уявлень, для позначення яких необхідні неологізми, найчастіше саме конверсиви. Так, дієслово *to cheese* „посміхатися” утворене від іменника *cheese* „сир” ще у 70-ті роки. Щоб встановити значення цього конверсива, варто згадати, що саме це слово просять вимовити фотографи, щоб люди широко посміхнулися, як-от: „He *cheesed* at me, but I was not glad to see him at all” (*Fleming, 1993, c. 229*). Поява в 70-х роках банківських кредитних карток і їх щодення використання зумовило не тільки появу виразів *credit card* або *plastic money*, але й іменника *plastic*, похідного від прикметника *plastic* „пластиковий”, що вказує на матеріал, з якого зроблені кредитні картки. Звідси значення конверсива *plastic* „кредитна картка”, як-от: What caught Sir Gordon’s eye ... was the annual rate of interest accruing to banks from plastic (*Daily Express, November 1977*). Цей неологізм з’явився у 70-х роках, проте масового поширення зазнав саме у 2000-х роках, коли більшість людей стала активно користуватися пластиковими кредитними картками. Суму, витрачену з кредитної картки або готівкою, позначають конверсивом *spend* „витрачена грошова сума”, похідним від дієслова *to spend* „тратити гроші або час”. Конвертований іменник *spend* позначає лише витрачені гроші, не зачіпаючи питання про час. У 80-х роках цей іменник став синонімом слова *бюджет* і вказує на суму, витрачену або передбачену для витрат на певний проєкт: „With all this added up you get a total spend of around \$80 million” (*Economist, January 1978*).

Поява і активне використання в повсякденному житті мобільного зв’язку відобразилися і в нових конверсивах. Так, прикметник *mobile* „переносний” субстантивується в *mobile* „мобільний, стільниковий телефон”, яке утворює за конверсією дієслово *to mobile* „користуватися мобільним телефоном; телефонувати”, як-от: „Eleanor *mobiled* te to say she can’t come tonight, she had an emergency appointment to see her therapist” (*Stuart, 1996, c. 354*); „I *mobiled* for an appointment and drove to the surgery” (*Stuart, 1996, c. 242*).

Молодь завжди любила пісні, музику, вечірки з танцями, тому тематична група на позначення активного відпочинку часто поповнювалася неологізмами-конверсивами. Зокрема, у 60-і роки популярними стали дискотеки, що зумовило появу дієслова *to discotheque* „йти на дискотеку”, утвореного від іменника *discotheque* „дискотека”, як-от: „No wonder you are tired – you’ve *discothequed* for a week” (*Moran, 1989, c. 13*). У XXI ст. молодь ще активніше відвідує різні дискотеки, кафе, де можна потанцювати, поспілкуватися, послухати музику, познайомитися з однодумцями. Для позначення такого роду відпочинку з’являються конверсиви-неологізми *to party* „бути присутнім на вечірці, тусуватися” (від *party* „вечірка”), *to club* „йти до клубу, відвідувати клуби” (від *club* „клуб”), *to night-club* „піти до нічного клубу” (від *night-club* „нічний клуб”). Іменник *rage* „вечірка; гарно проведений час” став похідним для дієслова *to rage* „гарно провести час”. Іменник *a go-go* „дискотека або нічний клуб з живою музикою” походить за конверсією від редульованої основи дієслова *to go* „ходити, йти”, наприклад: „I don’t imagine him *spending* much time partying around town” (*Grisham, 1999, c. 99*); „They come to eat and drink, to swim, to party” (*She, August 2009*); „Those who didn’t fancy clubbing it could have tried their hand in the casino” (*The Journal, November 2010*).

Позначення певних видів музики чи танців зумовила появу відповідних конверсивів-неологізмів. Зокрема, для номінації популярного в 60-ті роки танцю *twist* вживався іменник *twist*, від якого походить дієслово-конверсив *to twist* „танцювати твіст”. Неологізм *to frug* „танцювати фруг” стало похідним від іменника *frug* „фруг” (танець, схожий на твіст), дієслово *to rumba* „танцювати румбу” утворилося від іменника *rumba* „румба”, дієслово *to tango* „танцювати танго” – від іменника *tango* „танго”, як-от: „You can even tango, for God’s sake” (*Salinger, 1998, c. 155*). У 2000-ні роки піку популярності сягає реп (від англ. *rap* „речитатив під музику”), від якого утворилося дієслово *to rap* „танцювати реп”, як-от: „Well, then, go ahead. Shake and shimmy. Twirl and dip. Rumba, lambada, rap, if you like” (*Cosmopolitan, September 2006*). З музикою пов’язаний випуск музичних касет, дисків, програм. У 70-х роках

виникає дієслово *to chart*, конвертоване від іменника *charts* „списки бестселерів або популярних шлягерів”. Можна припустити, що це дієслово означає процес укладання таких списків, проте словники фіксують інше його значення – „ввійти до списку кращих музичних записів”. На початку 2000-х років іменник *chart* вживається ще активніше в мовленні сучасної людини, тому необхідності в перекладі цього англіцизму українською мовою нема. У 60-х роках виник іменник-неологізм *bootleg* „піратська копія; нелегально записаний музичний альбом”, від якого способом конверсії утворилося дієслово *to bootleg* „записувати піратські копії альбомів, касет або концертів”, як-от: „He bootlegged the show and gave copies to several friends” (*New Musical Express, February 1973*). У 2000-х роках ця проблема стала нагальною, попри боротьбу на законодавчому рівні піратство сягло небачених масштабів, тому неологізм *bootleg* і похідне від нього дієслово *to bootleg* ввійшли до загальноновживаної лексики. Іменник *cut*, утворений від дієслова *to cut* „різати”, має в англійській мові низку значень, які поповнилися на сучасному етапі сленговим значенням „єдина пісня, трек (на диску)”. Цей трек вирізають з альбому і записують на окремий диск, як-от: „There’s only one cut I have a name for yet, *Career Girls*” (*New Musical Express, August 2001*).

У середині минулого століття спостерігається також бурхливий розвиток кінематографії і мультиплікації. Технічний прогрес, а саме поява телевізорів у багатьох домогосподарствах, зумовили появу улюблених персонажів з художніх фільмів і мультфільмів. Ці персонажі настільки вкорінилися в повсякденне життя людей, що пов’язані з ними асоціації супроводжують виконання певних дій. Зокрема, Міккі-Маус, персонаж з мультфільмів Уолта Діснея, вперше був синхронно озвучений з зображенням на екрані. Це спричинило появу неологізма-конверсива *to mickey-mouse* зі значенням „синхронізувати музику з дією на екрані”: „The machine broke, so I had to mickey-mouse a replacement part using duct tape” (*New Musical Express, June 1974*).

Нововведення в кулінарній галузі також сприяли поповненню групи неологізмів-конверсивів в англійській мові. Хоча люди готували їжу під відкритим небом ще багато століть тому, вони не позначали такий прийом їжі іменником *a cookout*. Цей неологізм утворився лише в 70-ті роки від основи дієслова *to cook* „готувати” з постпозитивом *out* „поза” (на вулиці). Іменник *a cookout* „приготування їжі на свіжому повітрі під час пікніка” часто означає те ж саме, що й *барбекю*.

Свій внесок у розвиток англійської мови робить також кухня народів. Так, в 70-ті роки виникло дієслово *to wok*, утворене внаслідок конвертації від іменника *wok* „казанок з опуклим дном для приготування страв китайської кухні”. Конвертований неологізм *to wok* набуло похідного значення „готувати страви в казанку”, як-от: „His [Ken Hom’s] BBC cookery series has been repeated so often, that he has been responsible for more people learning to wok than anyone else in history” (*The Observer, September 2002*). У цьому прикладі йдеться про відомого китайського кулінара Кена Хома, якого в 1982 році Бі-бі-сі запросила на зйомки кулінарного шоу, яке мало величезний успіх. Книга рецептів за матеріалами шоу стала бестселером накладом понад 1,5 мільйони примірників.

Активне вживання в повсякденному житті низки конверсивів на кшталт *to butter*, *to curry*, *to toast*, *to ginger* зумовлене їх прозорою мотивацією. Так, спираючись на значення поширеного іменника *butter* „масло” легко здогадатися, що конвертоване дієслово *to butter* означає „намастити маслом”, як-от: „While he finished the omelette, I buttered English muffins and poured coffee” (*Moran, 1989, c. 49*); „Helen come in with a plate of bacon and eggs, and Ian averted her eyes from it and began to butter a piece of cold toast” (*Johnson, 1992, c. 27*). Аналогічно іменник *ginger* „імбир” покладено в основу дієслова *to ginger* „додавати імбир; приправити імбиром”, іменник *curry* „гостра індійська приправа – каррі” став похідним для конверсива *to curry* „додавати до страви каррі”. Проте значення конверсивів не завжди так просто вивести з відповідних основ. Так, дієслово *to flour*, конвертоване від іменника *flour* „мука”, мало б

означати „посипати вироби борошном”, однак воно має дещо ширше значення „обкачати в борошні (скалку), посипати борошном (деко)”.

Цікавими є приклади посиленого вживання конверсивів в мовленні. Так, у реченні „I dished up the jam roly-poly, and was angered when I realized that Malcolm had pureed all the lumps in the custard and thrown the skin away!” (*Sheldon, 1998, c. 82*) трапилися одразу три неологізми-конверсиви – *to puree* „перетворити на пюре; зробити пюре”, утворене від іменника *puree* „пюре”, *to dish up* „подавати до столу” від іменника *dish* „блюдо, тарілка” і дієслово *to anger* „злити, сердити” від іменника *anger* „злість”, який вжито у пасивній формі „бути розлюченим”.

Конверсиви-неологізми відображають не тільки навколишню дійсність, але й наше ставлення до неї. Так, дієслово *to goof* утворилося способом конверсії від іменника *goof*, одне зі сленгових значень якого – „безглузда помилка”. Дієслово-конверсив набуло кілька додаткових значень: 1) переплутати, зробити помилку: „The restaurant totally goofed up our reservation” (*Coveney, 1994, c. 77*); 2) витратити час, роблячи лише дурниці: „She's been goofing around with her friends and that worries me greatly” (*Dunkee, 1989, c. 288*).

Дієслово *to chicken*, утворене від іменника *chicken* „курка” з переносним значенням „боягуз”, отримало значення „в останній момент не зробити задумане через страх”, як-от: „I knew you'd chicken out of telling Dad you want to leave school” (*Take a Break Monthly, October 2009*); „I'm making a story tomorrow and won't chicken out, especially since it would obviously be either unnecessary or futile. And that's the way it is” (*Armstrong, 1986, c. 152*). Дієслово *to bottle* „відкладати гроші” конвертувалося від іменника *bottle* „пляшка” і набуло значення „відкладати гроші в якусь ємність”, як-от: „Nick, lend me some money, I know you always bottle some” (*Take a Break Monthly, July 2011*). Дієслово *to bash* є похідним від іменника *bash* „сильний удар”. Однак, в дієслові переосмислено фізичну атаку в переносне образне значення „атакувати словами”. Це дієслово мало початкове значення „критикувати профспілки, уряд”, у подальшому сфера його вживання розширилася і воно стало означати „зневажливо говорити про щось; критикувати щось”, як-от: „The President could continue to bash Democrats as being soft on crime” (*Guardian, February 2004*).

Наприкінці 70-х років з огляду на велику популярність аеробіки дієслово *to burn* „палити, спалювати” у сполученні з прийменником *out* утворило за конверсією іменник *burnout*. Спочатку значення дієслова натякало на те, що при виконанні вправ з аеробіки можна схуднути, спалюючи калорії. Проте іменник *burn* позначає також „фізичну втому, біль у м'язах, які людина відчуває після занять аеробікою”. У 80-ті роки аеробіка стала важливим видом спорту для великої кількості жінок, які мріяли про струнку фігуру, часто виснажуючи себе фізичними вправами. Завдяки цим побічним смислам конверсив *to burn* набуває значення „втрачати фізичні і духовні сили”. У 2000-х роках з'являються додаткові значення з вказівкою на інші причини такого стану – „відчувати виснаження внаслідок стресу на роботі” і „відчувати виснаження на початку кар'єри внаслідок значних досягнень за випробувальний період”, як-от: „The average career of a litigator is twenty-five years. The first heart attack usually slows them down enough to delay a second. Josh burned out by tending to Mr. Phelan's maze of legal needs – securities ... and dozen of personal matters” (*Grisham, 1999, c. 33*). Дієслово *to flag*, утворене від іменника *flag* „прапор”, означає „втомитися, ослабнути”. Це значення прослідковується за аналогією з прапором у безвітряну погоду, коли він висить безформно на флагштоку, як-от: „By 10 o'clock I was beginning to flag and went up to bed (Fleming, 1993, c. 391). Because if you start flagging after the first couples of days, you'll lose the men's respect for ever” (*Spencer, 1993, c. 32*). Від іменника *fire* „вогонь; насага; блиск” конвертувалося дієслово *to fire* з пейоративним розмовним значенням „звільнити з роботи” і меліоративним новим значенням „зробити що-небудь надзвичайно успішно”, як-от: „By Monday, Senor Menem had returned apparently fired with new determination” (*Grisham, 1999, c. 404*). Ймовірно, що іменник *fire* „вогонь” імплікує яскраві, іноді екстремальні ситуації, які можуть бути як

негативними, так і позитивними, але завжди привертають до себе увагу. Іменник *max* (скорочення від *maximum* „максимум”) позначає різні речі в максимальному прояві. Давно зафіксовані його значення „найвища кількість очок” і „вища міра покарання”. Однак у 2000-ні роки похідне від одного з його нових значень „максимум, межа можливостей” дієслово *to max* стало означати на американському сленгу „зробити що-небудь на межі можливостей, перевершити себе”. Це дієслово з постпозитивом *to max out* набуло ще одного нового значення „занадто багато з’їсти або випити”, очевидно, теж на межі своїх можливостей, як-от: „Want a beer? – No, I maxed out on booze this weekend” (*Take a Break Monthly, May 2014*). Дієслово *to surf*, конвертоване від іменника *surf* „прибій”, отримало на початку 2000-х років неочікуване значення „їздити на даху поїзда або причепою до поїзда”. Це небезпечне захоплення, яке має на меті зробити круте селфі і виставити його в соцмережі, демонструє ризик і відчайдушність, а поїзд у конвертованому дієслові прирівнюється до дошки для серфінгу.

Одним з нових захоплень молоді стало графіті. Це слово позначало спочатку стародавні магичні або побутові написи на посудинах чи стінах будівель. На початку 2000-х років спостерігався бум різних графіті, які наносили на стіни будівель за допомогою аерозольних балончиків з фарбою. Майже відразу виникли і дієслова-конверсиви на позначення цього захоплення. Так, іменник *bomb* набув значення „аерозольний балончик з фарбою”, а потім конвертувався в дієслово *to bomb* „йти на вулицю, щоб малювати графіті”. Іменник *tag* отримав приріст значення „особистий символ (ім’я або інше слово), написане на стіні фарбою з балончика”, а потім конвертувався у дієслово *to tag* „намалювати спреєм символ на стіні”, як-от: „Danny’s friends had talked of how they hated this man and would love to tag his house” (*Guardian, October 2007*).

Значення іменника *cowboy* „ковбой, пастух” має відбиток несхвалення з огляду на можливу безвідповідальність або несумлінність людини, позначеної цим словом. З огляду на це іменник *cowboy* ще в сорокові роки минулого століття став вживатися в американському варіанті англійської мови як синонім для позначення безвідповідального водія. Однак лише у 70-ті роки цей іменник конвертувався в дієслово *to cowboy* з відповідним значенням „необережно вести машину, порушуючи правила дорожнього руху”, як-от: „The commuter on the Blessed Circle Line carries on reading in spite of the fact that she is wedged in so tight between alien bodies that her feet only touch the ground when the driver cowboys over points” (*Independent, February 1978*).

Тема догляду за зовнішністю також поповнила арсенал неологізмів-конверсивів обох часових періодів. Косметична операція, яка набула популярності наприкінці 70-х років і викликала бум на початку 2000-х років, виражена дієсловом *to silicone* „імплантувати силікон у жіночі груди”, конвертованим від іменника *silicone* „силікон”: „Painted, dyed, shorn, siliconed, she seemed not quite real, like a magnificent transvestite, or an android” (*She, March 2008*). Дієслово-конверсив *to mousse* від іменника *mousse* „мус для укладання волосся” набуло значення „застосовувати мус для укладання волосся”. Дієслово *to gel*, похідне від іменника *gel* „гель”, стало означати „застосовувати гель для моделювання зачіски”, як-от: „Her attacker was a white male, in his early-20s, with short brown hair gelled at the front” (*The Journal, August 2001*). Нешкідлива „сушка волосся природним шляхом лише за допомогою пальців рук” викликала появу дієслова *to finger-dry* (від іменника *finger* „палець” і прикметника *dry* „сухий”), оскільки тепло пальців сприяє швидкому висушуванню волосся.

У післявоєнний період значно розширилася також тематична група слів на позначення відпочинку і розваг. Уже в 50-ті роки минулого століття від іменника *holiday* „відпочинок, відпустка, канікули” конвертувалося дієслово *to holiday* „провести відпустку, канікули”, як-от: „They are holidaying in Majorca” (*New Musical Express, July 1953*). За аналогією з цим дієсловом виникли дієслова *to week-end* „провести вихідні”, *to honeymoon* „провести медовий місяць”, *to tourist* „подорожувати туристом; відвідати визначні місця під час туристичної

подорожі”, як-от: „We’re weekending on the coast” (*She*, September 1957). „Leslie and Henry honeymooned in Paris, and wherever they went, Leslie wondered whether Oliver and Jan had visited those same places” (*Sheldon*, 1998, с. 65). „My nephew Jim touristed in Oxford last summer, now he is a student there” (*Daily Express*, November 1964). „Don’t tourist me! I am an holiday here” (*Cosmopolitan*, April 1971). В останньому прикладі одне з обов’язкових занять туриста, а саме огляд визначних пам’яток, представлено в іронічному ракурсі.

Однією з різновидів розваг людини здавна було полювання. Останнім часом у низці країн штучно створюються умови для безбар’єрного полювання на тварин, які мешкають поза територією певної країни. Так, у США спеціально завозять різні види африканських й азійських антилоп, оленів і навіть слонів для полювання на них. З огляду на це прикметник *exotic* „екзотичний” конвертувався в іменник *exotic* на позначення „тварини, завезеної в країну з метою організувати полювання на неї”, як-от: „Joe Burkett, a veterinarian, owns at least five African lions and keeps them in his back yard. He has numerous kinds of exotics on his 400-acre ranch for sale and use by hunters” (*The Observer*, June 1978).

Дієслово *to roller-skate* „кататися на роликах” ще в 70-х роках утворилося від іменника *roller-skates* „ролики”: „The Santa Monica complex was so large, the mail girls roller-skated to deliver the intracompany mail” (*Economist*, March 1978). На початку XXI ст. цей конверсив відродився з огляду на зростаючу популярність катання на роликах: практично у всіх розвинених країнах спостерігаються масові забіги людей різного віку на роликах. З огляду на це дієслово *to roller-skate* перейшло з неологізмів в пласт загальноновживаної лексики, як-от: „I learned how to ride a bike, roller-skate, ride a horse, and swim” (*She*, August 2007).

Спосіб передачі інформації на далеку відстань за допомогою радіохвиль винайдений О. С. Поповим ще в 1895 році, а перші телевізори з’явилися в середині 30-х років минулого століття. Однак невід’ємною частиною життя сучасної людини радіо і телебачення стали лише в другій половині ХХ ст. Це зумовило появу дієслова *to air* „транслювати передачу по радіо або телебаченню”, утвореним від іменника *air* „повітря” у словосполученні *to be on the air* „транслюватися по радіо або телебаченню”, як-от: „Thee television pictures were aired within the hour, and the radio waves were filled with details of the wanton destruction” (*Sheldon*, 1997, с. 77). Як перехідне, дієслово *to air* давно вкорінилося в британському й американському варіантах англійської мови, проте його вживання як неперехідного дієслова є неологізмом, як-от: „Alistair Cooke says of Humphry DeForest Bogart at the outset of „Bacall on Bogart”, which airs at 8:30 p.m. Friday” (*The Observer*, March 2000).

Розвиток і вдосконалення телебачення ми вважаємо прогресом людства, проте зневажливо називаємо телевізор „ящиком” (*box*), оскільки необмежений перегляд телепередач негативно впливає на фізичне і ментальне здоров’я людини. З’явився навіть конверсив *to box* „показувати по телевізору”, що вживається в неформальних ситуаціях, як-от: „Royalties from Evelyn Waugh’s works in the couple of years after Brideshead was boxed, brought about \$ 20 000 to each of his six children” (*Guardian*, March 2001); „At that point I said to her: „Someone didn’t come here to box, babe” (*Grisham*, 1996, с. 231). Дієслово *to blob* „розслабитися, переглядаючи телевізійні програми”, конвертоване від іменника *blob* „крапля, пляма”. Очевидно, телеглядач асоціюється в цьому випадку з застиглою перед телефізором, безформною плямою, як-от: „I can’t even win a prize. And I don’t know why, guess I don’t like the prices. But I rather blob on holidays” (*Take a Break Monthly*, May 2012). Якщо під час перегляду фільму нас дратує поява реклами або ми не можемо зупинити свій вибір на певному каналі, стануть у нагоді конверсиви *to surf* або *to TV-surf* „перемикаєти з одного каналу на інший за допомогою пульта дистанційного керування”, як-от: „I spent hours surfing the TV and searching for information” (*New Musical Express*, September 2005); „There is a stylish and relaxing library lounge, where you can read, surf the TV or enjoy a cocktail” (*Take a Break Monthly*, July 1974). Однак реклама активно проникає в наше життя, з’являються нові різновиди реклами і навіть жаргону творців реклами, що позначається іменником *adspeak*, утвореним від складноскороченої основи дієслова *to ad (venise)+speak*, як-от: „In the shorthand of political adspeak, “Washington” is the embodiment of

something wrong with politics and government” (*The Washington Post*, October 2006). Популярність кабельного телебачення сприяла появі дієслова *to cable up* „приєднати до кабельної телевізійної мережі”, похідного від іменника *cable* „кабель”: „In the States there are 44 million homes cabled up, which is why MTV is the number one advertising earner in cable” (*Guardian*, June 1977). Іменник *nasty*, похідний від прикметника *nasty* „огидний, неприємний; загрозливий, небезпечний”, з’явився вперше в 70-х роках у значенні „неприємні обставини”, як-от: „The Conservative backbenchers who cheered Harold Wilson for delivering them from the nasties” (*The Observer*, March 1976). Цей іменник став вживатися також для позначення фільмів жахів, як-от: „West Germany hopes to keep its youth away from the nasties” (*The Journal*, May 1977).

Розвиток техніки зумовив появу відеомагнітофонів і відеокасет. Іменник *video* ще в 70-х роках конвертувався в дієслово *to video-tape* або *to video* „записувати на відеокасету”. У 2000-х роках відеомагнітофони стали таким самим неодмінним атрибутом більшості домогосподарств, як і телевізори. Саме в цей час дієслова *to video-tape* і *to video* активно вживаються в повсякденному житті людей і переходять з неологізмів до базового пласту лексики сучасної англійської мови, як-от: „Martin was lucky to video-tape a very funny incident last night” (*Take a Break Monthly*, October 2006). „My mother indulges the child horribly be videoing Clarkson’s testosterone-driven programmes and allowing William to watch them continuously” (*Stuart*, 1996, c. 13).

III. ВИСНОВКИ

Результатом проведеного дослідження є підтвердження гіпотези про те, що лінгвокреативний потенціал конверсії в сучасній англійській мові практично необмежений. Нові конверсиви з’являються у мові через потребу називати речі, які раніше не мали назви, бажання виразніше висловлюватися, а також заради естетичного задоволення від мовлення. Під час зустрічі з новими явищами, реаліями світу, збагачуючись життєвим досвідом і розвиваючи нові ідеї, людина відчуває необхідність у нових словах для їх опису. Джерелом неологізмів може бути як створення нового слова, так і переосмислення старого слова або ж запозичення певного слова. Конверсія відображає не лише спосіб розширення лексичного складу мови, але й слугує засобом відтворення концептуальної картина світу англоспівного суспільства на конкретному історичному етапі. Порівняльний аналіз неологізмів-конверсивів двох визначених періодів демонструє, що конверсії – це особливе віддзеркалення розвитку індивіда в суспільстві та самого цього суспільства, відтворення глобальних проблем, з якими стикається людство в другій половині ХХ століття і на початку ХХІ століття.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Кійко С.В., Рубанець Т.В. Лінгвокреативний потенціал конверсії в англійській мові. *Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Германська філологія*. Чернівці: Рута, 2023. Вип. 843. С. 26–35.
- Kiyko S., Rubanets T. New Conversives in the English Scientific and Technological Sphere. *PNAP: Scientific Journal of Polonia University Periodyk Naukowy Akademii Polonijnej*: Częstochowa: Educator, 2023. Vol. 58. Nr. 3. Pp. 109–117.
- The Facts on File Dictionary of New Words*. Ed. by H. Lemay, S. Lerner & M. Taylor. 2nd ed. New York: Facts on File, 1985. 163 p.
- The Morrow Book of New Words: 8500 Terms Not Yet in Standard Dictionaries*. Ed. by N. Mager. 1st ed. London: Arco Publishing, 1982. 284 p.
- The Oxford Dictionary of New Words: A popular guide to words in the news*. 3rd ed. Oxford: Univ. Press. 2010. 2096 p.
- Webster’s New World Dictionary of American English*. Ed. by Victoria Neufeldt. 5th ed. New York: Macmillan Company, 2016. 752 p.

REFERENCES

- Kiyko S.V., Rubanets' T.V. (2023). Linhvokreatyvnyy potentsial konversiyi v anhliys'kiy movi [Linguistic potential of conversion in the English language]. *Naukovyy visnyk Chernivets'koho natsional'noho universytetu imeni Yuriya Fed'kovycha. Hermans'ka filolohiya*. Chernivtsi: Ruta, Vyp. 843. С. 26–35.
- Kiyko S., Rubanets T. (2023). New Conversives in the English Scientific and Technological Sphere. *PNAP: Scientific Journal of Polonia University Periodyk Naukowy Akademii Polonijnej*: Częstochowa: Educator. Vol. 58. Nr. 3. Pp. 109–117.
- The Facts on File Dictionary of New Words*. (1985). Ed. by H. Lemay, S. Lerner & M. Taylor. 2nd ed. New York: Facts on File. 163 p.
- The Morrow Book of New Words: 8500 Terms Not Yet in Standard Dictionaries*. (1982). Ed. by N. Mager. 1st ed. London: Arco Publishing. 284 p.
- The Oxford Dictionary of New Words: A popular guide to words in the news*. (2010). 3rd ed. Oxford: Univ. Press. 2096 p.
- Webster's New World Dictionary of American English*. (20216). Ed. by Victoria Neufeldt. 5th ed. New York: Macmillan Company. 752 p.

СПИСОК ІЛЮСТРАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ

- Armstrong Ch. *The Gift Shop*. New York: a Fawcett Crest, 1986. 225 p.
- Cosmopolitan (1950–1979; 2000-2018). [Онлайн-ресурс]. Режим доступу: <https://www.cosmopolitan.com>
- Coveney M. *Maggie Smith: A Bright Particular Star*. London: Victor Gollanez, 1994. 384 p.
- Daily Express (1950–1979; 2000-2018). [Онлайн-ресурс]. Режим доступу: <https://www.express.co.uk>
- Dunkee E. *Every Woman Loves a Russian Poet*. New York: Harper Collins, 1989. 371 p.
- Economist (1950–1979; 2000-2018). [Онлайн-ресурс]. Режим доступу: <https://www.economist.com>
- Fleming G. *Beyond the Shadowlands*. London: Orion, 1993. 473 p.
- Grisham J. *The Rainmaker*. London: Arrow Books, 1998. 568 p.
- Grisham J. *The Runaway Jury*. London: Arrow Books, 1996, 538 p.
- Grisham J. *The Testament*. London: Arrow Books, 1999. 474 p.
- Guardian (1959–1979; 2000-2018). [Онлайн-ресурс]: <https://www.theguardian.com/international>
- Independent (2002-2018). [Онлайн-ресурс]. Режим доступу: <https://www.independent.co.uk>
- Independent on Sunday (2006-2018). [Онлайн-ресурс]. Режим доступу: <https://www.independent.co.uk/topic/independent-sunday-0>
- Johnson S. "Yes" or "No". New York: Harper Collins, 1992. 103 p.
- Moran D. *A More Difficult Exercise*. London: Bloomsbury, 1989. 243 p.
- New Musical Express (1952 – 2018). [Онлайн-ресурс]. Режим доступу: <https://www.nme.com>
- Salinger J. *The Catcher in the Rye*. М.: "Apr-I-N", 1998. 192 p.
- She (1955–2011). [Онлайн-ресурс]. Режим доступу: <https://shemagazine-usa.com>
- Sheldon S. *Morning, Noon, Night*. London: Harper Collins, 1997, 477 p.
- Sheldon S. *The Best Laid Plans*. London: Harper Collins, 1998, 463 p.
- Spencer S. *Salt of the Earth*. London: Orion, 1993. 415 p.
- Stuart A. *Moonrise*. London: Mass Market Paperback 1996. 416 p.
- Take a Break Monthly (2000-2010). [Онлайн-ресурс]. Режим доступу: <https://takeabreak.co.uk>
- The Journal (1950-1979; 2000-2013). [Онлайн-ресурс]. Режим доступу: <http://www.journallive.co.uk>
- The Observer (1950–1979; 2000-2018). [Онлайн-ресурс]: <https://www.theguardian.com/observer>
- The Washington Post (1950-1979; 2000-2018). [Онлайн-ресурс]: www.washingtonpost.com